

Justis- og beredskapsdepartementet
v/Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Vår ref.:
18/1457- 2- MIKV

Deres ref.:
18/3556 ES SSA/bj

Dato:
01.10.2018

Hørings svar - nytt straffebud om befatning med bilder som er særlig egnet til å krenke privatlivets fred

Likestillings- og diskrimineringsombudet viser til høringsbrev av 26. juni 2018 der Justis- og beredskapsdepartementet har sendt nytt straffebud om befatning med bilder som er særlig egnet til å krenke privatlivets fred på høring, med høringsfrist 1. oktober 2018.

Ombudet støtter i all hovedsak departementets forslag til endringer i straffelovens bestemmelser om befatning med bilder som er særlig egnet til å krenke privatlivets fred. Nedenfor følger ombudets kommentarer til enkelte punkter i høringsnotatet.

1. Likestillings- og diskrimineringsombudets mandat

Likestillings- og diskrimineringsombudet har som mandat å arbeide for likestilling og mot diskriminering på grunnlag av kjønn, etnisitet, religion, alder, seksuell orientering og nedsatt funksjonsevne.

Ombudet har også tilsynsansvar med at norsk rett og forvaltningspraksis er i samsvar med de forpliktelsene Norge har etter FNs rasediskrimineringskonvensjon (CERD), FNs kvinnekongresskonvensjon (CEDAW) og FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD).

2. Internasjonale forpliktelser

Norske myndigheter har etter CEDAW en plikt til å forebygge vold, gi bistand og beskyttelse til ofre for vold, og til å etterforske og straffe overgripere, se blant annet FNs kvinnekommisjons generelle anbefaling nummer 19, punkt 24¹. I Kvinnekomiteens generelle anbefaling nr. 35 (2017) om kjønnsbasert vold mot

¹ Se *General recommendation No. 19: Violence against women*

kvinner, påpeker komiteen at konvensjonen også omfatter vold mot kvinner på digitale plattformer.² En av de nye formene for vold som er omfattet er distribusjon av intimt materiale uten samtykke.

FNs spesialrapportør mot vold mot kvinner har anbefalt medlemsstatene å tydelig kriminalisere digital vold mot kvinner, og da særlig deling av intime bilder uten samtykke.³ Spesialrapportøren har presisert at trussel om å spre bilder uten samtykke må gjøres ulovlig, for på den måten gjøre det mulig å forhindre misbruk før det blir begått.

I ombudets rapport til FNs kvinnekomité fra 2017 fremhevet vi at den teknologiske utviklingen har skapt nye arenaer og nye former for vold mot kvinner.⁴ Uønsket spredning av filmer og bilder med seksuelt innhold uten samtykke er en del av dette bildet. En av våre anbefalinger i rapporten er å gå gjennom lovverket på dette området. Det foreliggende lovforslaget bidrar til å tette manglene i dagens straffelov.

3. Vurdering av departementets forslag

Ombudet støtter i all hovedsak departementets forslag til endringer i straffelovens bestemmelser om befatning med bilder som er særlig egnet til å krenke privatlivets fred. Sammen med andre nødvendige tiltak, vil disse endringene kunne gi et bedre rettsvern for ofre for digital vold.

Ombudet er enig i at straffeansvaret etter dagens straffelov §§ 266, 267, 305, 311 og 332, samt etter åndsverkloven, er begrenset av hensyn som ikke nødvendigvis bør være avgjørende for straffbarheten av spredning og annen befatning med bilder som er særlig egnet til å krenke privatlivets fred. Ombudet støtter derfor en ny gjerningsbeskrivelse som ikke avgrenser straffeansvaret til situasjoner der den fornærmede oppfatter handlingen og/eller at handlingen er offentlig.

² Se CEDAW/C/GC/35 *General recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19*

³ Se A/HRC/38/47 *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences on online violence against women and girls from a human rights perspective*

⁴ Se CEDAW 2017: Ombudets rapport til FNs kvinnekomité – et supplement til Norges niende periodiske rapport, <http://www.ldo.no/nyheter-og-fag/brosjyrar-og-publikasjonar/rapporter/cedaw-2017/>

Ombudet er også enig med departementet i at dagens regulering kan fremstå som fragmentert og lite oversiktlig. Sammen med Sex og Samfunn har vi laget en kampanje rettet mot ungdom som særlig tar opp problemstillinger knyttet til straffbar bildedeling.⁵ Vår erfaring fra dette arbeidet er at det er lav kunnskap og bevissthet om hva slags handlinger som er ulovlige, samtidig som dagens lovhjemler ikke er godt egnet til å kommunisere klart hva som er straffbare handlinger. Dette taler for å tydeligere og å samle gjerningsbeskrivelsen i nye bestemmelser.

Det er imidlertid en forutsetning for å oppnå de pedagogiske og preventive virkninger at bestemmelsens ordlyd på en klar måte kommuniserer hvilke handlinger som er ulovlige. Etter ombudets syn vil ikke departementets forslag nødvendigvis oppnå dette formålet. Særlig kan den foreslåtte ordlyden «egnet til å krenke privatlivets fred» være vanskelig å forstå. Ombudet oppfordrer derfor departementet til å forsøke å klargjøre gjerningsbeskrivelsen ytterligere.

Ombudet støtter å ta *uten samtykke* inn i gjerningsbeskrivelsen. Vi slutter oss til departementets vurdering om at det av pedagogiske hensyn er grunn til å innta et eget vilkår om samtykke, selv om samtykkekravet i utgangspunktet kan dekkes av et vilkår om at handlingen må være «uberettiget».

Ombudet støtter for øvrig også å avgrense straffeansvaret til lyd og bildemateriale, å gjøre hevnmotiv straffeskjerpene og å ta «fremstiller» og «anskaffer» inn i gjerningsbeskrivelsen.

4. Behov for økt kunnskap blant barn og unge og andre tiltak

Ombudet vil avslutningsvis påpeke at et godt regelverk bare er ett av mange nødvendige tiltak i et helhetlig arbeid mot kjønnsbasert vold og seksuelle overgrep.

De nye bestemmelsene om bildedeling i straffeloven må gjøres kjent, både blant internt i politiet og påtalemyndigheten, men også og blant barn og unge og deres foreldre. Kjennskap til lovverket og mulige straffereaksjoner vil kunne være forebyggende og samtidig bidra til at slik kriminalitet blir avdekket. Etter ombudet syn vil en styrket seksualitetsundervisning i skolen, med fokus på digital dømmekraft, kunne være en egnet arena for å spre denne kunnskapen. Videre bør det utarbeides ressurser for opplæring av foreldre om kjønnsbasert vold og seksuelle overgrep, både fysisk og digitalt.

⁵ www.rt.no/grenser

5. Avslutning

Ombudet ser frem til departementets videre arbeid med nytt straffebud. Dersom departementet ønsker utdyping, eller har spørsmål til ovenstående, bistår vi gjerne.

Vennlig hilsen

Hanne Inger Bjurstrøm
likestillings- og diskrimineringsombud

Miriam Kveen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent, og gyldig uten signatur.